

Usporedba pristupa prostoru i materijalima u Montessori i Reggio pedagoškoj koncepciji

Jezerčić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:104744>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-09**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

NIKOLINA JEZERČIĆ

**USPOREDBA PRISTUPA PROSTORU I MATERIJALIMA U
MONTESSORI I REGGIO PEDAGOŠKOJ KONCEPCIJI**
ZAVRŠNI RAD

Zagreb, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Nikolina Jezerčić

**USPOREDBA PRISTUPA PROSTORU I MATERIJALIMA U
MONTESSORI I REGGIO PEDAGOŠKOJ KONCEPCIJI**

Završni rad

Mentor rada:

mag.preasc.edu. Ivana Golik Homolak

Zagreb, rujan 2022.

SAŽETAK

U Republici Hrvatskoj, u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, osim redovnih programa, imamo i alternativne odgojno obrazovne programe. To su odgojno-obrazovni programi prema koncepcijama Marije Montessori, Rudolfa Steinera, sestara Agazzi, Jurgena Zimmera i Loris Malaguzzi.

U radu je prikazano kako je i čime omogućen ulazak alternativnih pedagoških koncepcija u Hrvatsku. Zatim je ukratko prikazana i objašnjena svaka od njih.

Najveći fokus stavljen je na Montessori i Reggio pedagoške koncepcije. Prikazan je povijesni razvoj svake, zatim neke od najbitnijih obilježja i karakteristika i na kraju, ono što je i tema rada, uloga prostora i materijala u radu s djecom predškolske dobi.

Iako na prvi pogled slične, ove dvije pedagoške koncepcije imaju bitne razlike, što u prostorno – materijalom okruženju, ulozi odgojitelja ili ulozi djeteta tijekom procesa odgoja i obrazovanja.

Svaki roditelj želi najbolje za svoje dijete. To se odnosi i na upis u odgojno – obrazovni program. Mnogi od njih nisu ni upoznati sa programima koji se nude u sklopu redovnih vrtića kao posebni programi u određenim skupinama ili kao zasebni vrtići koji rade po alternativnoj pedagoškoj koncepciji. Upravo zbog toga smatram kako je ova tema bitna jer adekvatna informiranost javnosti omogućila bi i roditeljima izbor vrtićkog programa koji odgovara njihovom djetetu i u skladu je s njihovim razmišljanjima.

Ključne riječi: alternativne pedagoške koncepcije, Montessori pedagogija, Reggio pedagogija, prostorno – materijalno okruženje

SUMMARY

In the Republic of Croatia, in early and preschool education, in addition to regular programs, we also have alternative educational programs. These are educational programs according to the concepts of Maria Montessori, Rudolf Steiner, the Agazzi sisters, Jurgen Zimmer and Loris Malaguzzi.

The paper shows how and what enabled the entry of alternative pedagogical concepts into Croatia. Each of them is then briefly presented and explained.

The greatest focus is placed on Montessori and Reggio pedagogical concepts, which are the most popular and represented in our country. The historical development of each is presented, then some of the most important features and characteristics, and finally, what is the topic of the work, the role of space and materials in working with preschool children.

Although similar at first glance, these two pedagogical conceptions have important differences, in terms of the spatial and material environment, the role of the educator or the role of the child during the upbringing and education process.

Every parent wants the best for their child. This also applies to enrollment in the educational program. Many of them are not even familiar with the programs that are offered as part of regular kindergartens as special programs in certain groups or as separate kindergartens that work according to an alternative pedagogical concept. This is exactly why I think this topic is important, because adequate public information would enable parents to choose a kindergarten program that suits their child and is in line with their thinking.

Key words: alternative pedagogical concepts, Montessori pedagogy, Reggio pedagogy,
spatial - material environment

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. RAZVOJ KURIKULUMA	8
2.1. Program odgojno – obrazovnog rada u dječjem vrtiću.....	8
2.2. Osnove programa za odgojno – obrazovni rad s djecom predškolskog uzrasta	8
2.3. Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanje predškolske djece	9
2.3.1. Humanističko – razvojna koncepcija	10
2.4. Nacionalni okvirni kurikulum	10
2.5. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	10
3. ALTERNATIVNE PEDAGOŠKE KONCEPCIJE	11
4. ALTERNATIVNE PEDAGOŠKE KONCEPCIJE U HRVATSKOJ	12
4.1. Montessori pedagogija.....	12
4.2 Waldorfska pedagogija	13
4.3. Agazzi pedagogija	13
4.4. Reggio pedagogija	13
5. MONTESSORI PEDAGOGIJA	14
5.1 Maria Montessori.....	14
5.2 Načela Montessori pedagoške koncepcije	14
5.2.1 Poštovanje djeteta	15
5.2.2 Osposobljavanje osjetila i kretanje	15
5.2.3 Polarizacija pažnje	16
5.2.4 Slobodan izbor	16
5.3. Montessori prostor.....	16
5.3.1. Karakteristike pripremljene okoline	18

5.4. Montessori materijali	19
5.4.1. Četiri kriterija Montessori materijala	20
5.4.2. Vrste i primjena Montessori materijala	21
6. REGGIO PEDAGOGIJA	27
6.1. Loris Malaguzzi	28
6.2. Osnove Reggio pedagogije	29
6.3. Prostorno – materijalno okruženje u Reggio vrtićima	30
7. USPOREDBA PRISTUPA PROSTORU I MATERIJALIMA U MONTESSORI I REGGIO PEDAGOŠKIM KONCEPCIJAMA	32
8. ZAKLJUČAK	36
9. LITERATURA	38

1. UVOD

Osnovna uloga predškolskog odgoja je da pridonosi povoljnom, cjelovitom razvoju osobnosti djeteta i kvaliteti njegova života (Ministarstvo prosvjete i kulture, 1991).

Demokratska država je ona u kojoj osoba ima pravo na izbor. To pravo odnosi se i na predškolski odgoj gdje roditelji imaju pravo izabrati ono što smatraju da je najbolje za njihovo dijete. Dokument koji je omogućio da to bude izvedivo je „Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece“ (1991) jer je tim dokumentom omogućen pluralizam pedagoških koncepcija u Hrvatskoj.

Djeca danas u odgojno obrazovnim ustanovama provode znatan dio vremena te je veoma važna kvaliteta programa u koji su uključeni. Osim primarnih pedagoških koncepcija koje su većinom zastupljene u hrvatskim vrtićima, uvedene su i alternativne pedagoške koncepcije. Između njih postoje manje ili veće razlike vezane uz materijale, okruženje, načine prijenosa znanja ili sadržaje koji se nude djeci, ulogu odgojitelja u procesu i viđenje dječjeg razvoja. Usprkos razlikama, ono što je svim koncepcijama zajedničko jest da svaka od njih u središtu svoga interesa ima dijete i njegovu dobrobit. Samim time što je dijete stavljeno u središte svih postojećih koncepcija znači da se na njega gleda kao na najbitnijeg sudionika odgojno obrazovnog procesa. Obraća se pažnja na cjelokupan razvoj djeteta i njegove osobnosti, ne zanemarujući pri tome niti jednu od bitnih sastavnica - fizički, kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj.

Jedne od postojećih pedagoških koncepcija u Hrvatskoj su Montessori i Reggio koncepcije, koje se mogu izvoditi kao posebne odgojno obrazovne skupine u redovnim vrtićima, ili kao Montessori i Reggio vrtići. Montessori program temelji se na sloganu „Pomozi mi da učinim sam“. Kroz razne odgojno obrazovne metode potiče se osamostaljivanje djece, te se svako smatra individuum koja se razvija sukladno svom osobnom ritmu. Reggio pedagogija gleda na dijete kao na samostalno, kreativno, neponovljivo biće koje je sposobno izražavati svoje misli, osjeća i potrebe na „sto jezika“.

Na kraju, važno je da roditelji budu upoznati sa svim programima i njihovim izvedbama koji su ponuđeni u vrtiću ili u njihovoj okolini kako bi mogli izabrati ono što smatraju da je najprikladnije za njihovo dijete.

2. RAZVOJ KURIKULUMA

2.1. Program odgojno – obrazovnog rada u dječjem vrtiću

Put razvoja koji je rezultirao današnjim Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) započeo je 1971. dokumentom - „Program odgojno – obrazovnog rada u dječjem vrtiću“. Taj je dokument bio orijentiran na pripremanje djece za školu, te je nosio i mnoga druga obilježja tradicionalnog kurikuluma (Petrović – Sočo, 2013).

Obilježje ovog kurikuluma bilo je poučavanje djece kroz frontalni rad, te je vrijeme za svaku aktivnost bilo striktno određeno i nije bilo mogućnosti za fleksibilnost. Sam prostor bio je organiziran tako da nije pružao velike mogućnosti za slobodnu igru i aktivnosti jer je to bilo nešto što se smatralo nebitnim za odgoj i obrazovanje djece. Odnos s roditeljima temeljio se na poštivanju moći odgojitelja, a komunikacija se većinom odnosila na akademska postignuća djece (Petrović – Sočo, 2013).

2.2. Osnove programa za odgojno – obrazovni rad s djecom predškolskog uzrasta

Drugom etapom smatra se kurikulum donesen 1983. pod nazivom „Osnove programa za odgojno – obrazovni rad s djecom predškolskog uzrasta“ (Petrović – Sočo, 2013).

U njemu je, teorijski gledano, napravljen značajan iskorak od tradicionalnog kurikuluma. Iskazana je potreba za većom fleksibilnošću prilikom stvaranja i provođenja plana odgoja i obrazovanje djece, te se uviđa potreba za cjelovitim pristupom djetetu i okolini koja ga okružuje. Jedna od bitnijih novosti u ovom kurikulumu je to što su u njemu obuhvaćena i djeca od 1. do 3. godine, djeca predškolske dobi, te neki i od ostalih oblika povremenih predškolskih boravaka (Petrović – Sočo, 2013).

Mana ovog programa je što njegova teorijska osnova nije zaživjela u praksi. I dalje je odgojitelj imao dominantu ulogu te je poučavao djecu, okruženje je bilo siromašno poticajima, dan u skupini bio je unaprijed isplaniran i nije bilo mogućnosti za izmjene usprkos individualnim potrebama svakoga djeteta (Katić, 2005).

2.3. Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanje predškolske djece

Treću etapu, po Petrović – Sočo (2013), obilježava dokument pod nazivom „Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanje predškolske djece“ (1991) koji se smatra prekretnicom u poimanju odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi.

Ono predstavlja stručnu podlogu za provođenje programa u organiziranim uvjetima koji se temelje na koncepciji razvoja predškolskog odgoja.

Osnovno polazište ovog dokumenta je samo dijete. Na njega se prestaje gledati kao na nesamostalno biće koje je potrebno poučavati nego se, suprotno tome, dijete vidi kao jedinstveno, neponovljivo biće, puno potencijala i individualnih osobina.

U dokumentu je naglašena važnost odrasle osobe – odgojitelja, koji će biti partner djeci u istraživanju, te im pomoći „osigurati sredstva, materijale, podršku, interes i smjernice kako bi maksimalizirala prilike za učenje.“ (Hansen, i dr., 2001).

Upravo u ovom dokumentu okruženje postaje bitna sastavnica samog kurikuluma, a time i odgoja i obrazovanja djece. Prema Petrović – Sočo (2013) institucijski kontekst je taj koji oblikuje dječju igru i istraživanje. Bitno je djeci omogućiti dovoljno prostora za samostalne aktivnosti, te taj prostor ispuniti kvalitetnim poticajima koji će potaknuti dječju znatiželju i potrebu za igrom.

Prema Ministarstvu prosvjete i kulture (1991) dokument polazi od sljedećih načela:

- pluralizma i slobode u primjeni pedagoških ideja i koncepcija
- različitosti u vrstama i oblicima provođenja programa
- demokratizaciji društva prema subjektima koji se pravno i zakonom definiraju kao nositelji programa.

Koncipiran je u tri dijela:

- Uvod
- Humanističko-razvojna koncepcija izvanobiteljskog odgoja i obrazovanja predškolske djece

- Osnovni uvjeti za primjenu humanističke razvojne koncepcije u pedagoškoj praksi

2.3.1. Humanističko – razvojna koncepcija

Prema Katić (2005) humanističko – razvojna koncepcija omogućuje kontinuitet i usklađeno djelovanje ustanova na svim razinama odgojno obrazovnog sustava.

Humanističko – razvojna koncepcija iznosi spoznaje da je dijete vrijedno samo po sebi, kako ima sva prava koja su sadržana u Deklaraciji o pravima djeteta, te kako je bitno kroz odgoj i obrazovanje graditi i djetetovo samopouzdanje i samopoštovanje.

2.4. Nacionalni okvirni kurikulum

„Iako nacionalni okvirni kurikulum predstavlja četvrtu etapu u razvoju hrvatskih predškolskih kurikuluma, on ne predstavlja posebnu novinu u odnosu na Programsko usmjerenje iz 1991. godine. Prije bi se mogao istaknuti njegov značaj za odgoj i obrazovanje u školama, jer se njime, po prvi put na državnoj razini, verificira onaj humanističko-razvojni, dinamičan, otvoren i integriran kurikulumski pristup, koji je u ranom i predškolskom odgoju prepoznat i prihvaćen mnogo ranije, već u Programskom usmjerenju iz 1991. godine“ (Petrović – Sočo, 2013).

2.5. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje službeni je dokument koji:

- Sadrži temeljne vrijednosti odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi
- Određuje sve kurikularne sastavnice bitne za organizaciju i provođenje
- Predstavlja osnovu za planiranje i organiziranje rada
- Orijentiran je na ključne kompetencije.

Nacionalni kurikulum sadrži polazišta, načela, vrijednosti i ciljeve proizašle iz primjera iskustava kvalitetne prakse nekih hrvatskih vrtića, višegodišnjeg istraživanja i suradnje teoretičara i praktičara, djelovanja Centra za istraživanje djetinjstva, studija objavljenih u Europi i svijetu, te domaćih studija ujedinjenih u novoj paradigmi djetinjstva.

Sve to daje mu znanstvenu utemeljenost i praktičnu provedivost.

U dijelu „Kultura vrtića“ ,koji se odnosi na karakteristične osobine svakoga pojedinog vrtića, pobliže je pojašnjeno poticajno prostorno – materijalno okruženje vrtića te što ono podrazumijeva. Prilikom kreiranja poticajnog prostorno – materijalnog okruženja misao treba biti na djetetu i njegovoj prirodi učenja. Bogatstvo i raznolikost materijala potiču neovisnost prilikom učenja, razvijanje različitih interesa te pružaju mogućnost izbora djeci. Kvalitetno okruženje omogućuje istraživanje na različitim područjima interesa - sport, glazba, likovna umjetnost, matematika... Također, prostorna organizacija uvelike utječe i na socijalna iskustva djece, te stoga treba omogućavati susrete, druženja, komunikaciju. I na kraju, ono što je bitno, okruženje treba biti takvo da se djeca u njemu osjećaju ugodno i dobrodošlo.

3. ALTERNATIVNE PEDAGOŠKE KONCEPCIJE

Sve alternativne koncepcije temelje se na suštinskom istraživanju stvarnih vrijednosti u području dječjeg zanimanja i dječjih postignuća. Strukturirane su po mjeri djeteta, mogućnostima njegovog doživljavanja, i temelje se na aktivnom, a ne pasivnom učenju. Istaknuto mjesto ima poticanje dječjeg stvaralaštva, nesputanosti u razvoju, čime se daje posebna važnost umjetničkom odgoju (Zrilić, 2014).

Matijević (2001) spominje ideje J.J. Rousseaua koji je preporučio učenje koje je više orijentirano na prirodu te slobodu, Pestalozzija čija je pedagogija bila orijentirana na odgoj glave (intelektualni odgoj), odgoj srca (moralni odgoj) te odgoj ruku (tjelesni i radni odgoj). Nakon Pestalozzija i F. Fröbel naglašava važnost cjelovitog odgoja koji se ostvaruju radom i igrom, a ne samo poučavanjem i učenjem iz knjiga.

„L. N. Tolstoj 1859. u Jasnoj Poljani otvorio je školu za seljačku djecu koja se smatra jednom od prvih alternativnih škola u povijesti školstva“ (Dick 1979; prema Matijević, 2001 str. 14).

Prema Matijeviću (2001) u prvih trideset godina 20. stoljeća javlja se nekoliko pokušaja promjena školstva na području Europe i Amerike. Većina tih pokušaja utemeljena je

kao cjelovit pedagoški projekt, a neki od njih postoje i danas kao alternativne ili slobodne škole.

Neke od najpoznatijih reformi na području odgoja i obrazovanja su:

- Projekt metoda
- Mannheimski sustav
- Montessori – sustav
- Freinetova škola
- Waldorfska škola
- Dalton – plan
- Slobodni rad po grupama R. Cousineta
- Individualizirana nastava uz pomoć nastavnih listića.

4. ALTERNATIVNE PEDAGOŠKE KONCEPCIJE U HRVATSKOJ

Alternativne pedagoške koncepcije razvijene u svijetu, 1991. dokumentom „Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece“ dovedene su u Hrvatsku.

„Alternativni odgojno-obrazovni programi prema koncepcijama Marije Montessori, Rudolfa Steinera, sestara Agazzi, Jurgena Zimmera, Reggio koncepciji“ ubrajaju se u programe odgoja i obrazovanje djece predškolske dobi (Hrvatski sabor, 2008).

4.1. Montessori pedagogija

Osnivačica Montessori pedagogije je liječnica Maria Montessori.

Montessori pedagogija zasniva se na sloganu „Pomozi mi da učinim sam!“, što znači da se kroz Montessori pedagogiju potiče osamostaljivanje djeteta.

Cilj je kroz pedagoške metode omogućiti djeci slobodu u razvoju. Svako dijete razvija se u skladu sa svojim individualni karakteristika i osobinama.

4.2 Waldorfska pedagogija

Osnivač Waldorfske pedagogije je Rudolf Steiner.

Jedno od najvažnijih načela Waldorfske pedagogije je postupno razvijanje djeteta na svim sferama kako niti jedno područje ne bi bilo izostavljeno.

Shvaćanje čovjeka slično je shvaćanju biljke koja ne sadrži u sebi samo ono oku vidljivo, nego unutar sebe krije puno više. Tako je i kod čovjeka važno ne gledati samo ono izvana, nego prodrijeti u čovjekovu bit, jer kao i biljka i čovjek daje plodove koje treba njegovati i iznijeti na vidjelo (Steiner, 1990).

4.3. Agazzi pedagogija

Agazzi pedagogija nastala je iz proučavanja, te odgojnog rada sestara Rose i Caroline Agazzi te njihova učitelja Pietra Pasqualija.

Glavna vrijednost Agazzi pedagogije sastoji se u tome što se ona „rađa od susreta s djetetom koje živi, igra se, radi, govori, djeluje, živi s drugima, otkrivenog. To je pedagogija koja upoznaje pojedinca u njegovoj neponovljivosti i prihvaća ga kao takvog (<https://www.zraka-sunca.hr/index.php/hr/metode-rada.html>, 21.7.2022).

4.4. Reggio pedagogija

Utemeljiteljem Reggio pristupa smatra se Loris Malaguzzi.

Reggio pedagogija smatra dijete kompetentnim sudionikom odgojno obrazovnog procesa. Gleda na dijeta kao kreativno, samostalno biće, sposobno za izražavanje svojih misli, osjećaja i potreba na „sto jezika“.

5. MONTESSORI PEDAGOGIJA

5.1 Maria Montessori

Maria Montessori (1870. – 1952.) bila je prva žena liječnica u Italiji. Uz to, studirala je psihologiju, filozofiju i antropologiju.

6. Siječnja 1907. osnovala je prvu Dječju kuću „Casa dei Bambini“, ustanovu u kojoj je s djecom radila po metodi koju je bila osmislila, u prostoru koji je bila namjestila „po mjeri djeteta“ i ispunila materijalima koje je dijelom sama osmislila, a dijelom preuzela od Segiuna i Itarda.

Tada je u svojoj knjizi Dijete – tajna djetinjstva zapisala:

„Bio je 6. siječnja 1907. kad se svečano otvorila prva škola za mentalno normalnu djecu od tri do šest godina, ne s mojom metodom jer ona tada još nije postojala; no otvorila se ona škola u kojoj se nedugo nakon toga razvila moja metoda. Toga dana nije se sastojala od više od pedesetak siromašnih mališana, seoskog i plašljivog izgleda; neki od njih su plakali; gotovo svi bili su djeca nepismenih i predani meni na brigu.“

(<https://nova-akropola.com/covjek-i-svijet/volonterstvo/maria-montessori-formiranje-covjeka/>; 22.7.2022)

5.2 Načela Montessori pedagoške koncepcije

Maria Montessori svoju je pedagogiju utemeljila na promatranju učenja djece. Zagovarala je osamostaljivanje djeteta u aktivnostima te poštivanje djeteta i njegove osobnosti.

U Montessori pristupu bitne su individualne karakteristike svakoga djeteta, jer svako je dijete individua za sebe, te samim time svako ima različite razvojne potrebe u određenom trenutku. Prema Mariji Montessori dijete mora puno raditi od prvog dana svoga života. Mora se naučiti pravilno koristiti svojim udovima i stjecati iskustva o stvarima koje ga okružuju. Odrasli imaju ulogu osiguravanja sredstava koja se djeci potrebna na putu odrastanja.

5.2.1 Poštovanje djeteta

Jedna od bitnijih postavki Montessori pedagogije je pogled usmjeren na dijete. Djetetu je pružena sloboda da se razvija na načine koji njemu najbolje odgovaraju. Dijete se najbolje razvija i ostvaruje svoj puni potencijal ako osjeća da ima bezuvjetnu podršku i ljubav svojih odgojitelja, koji su za Mariju Montessori, roditelji, odgojitelji, učitelji, te svi oni koji su u bliskom kontaktu s djetetom. Oni, većinom nehotično, znaju djelovati loše na djetetov razvoj, a sve zbog ne shvaćanja svojih osobnih pogrešaka i krivih stavova. (Seitz i Wallwachs, 1997)

Maria Montessori to je komentirala: „Upadljiva sljepoća odraslih, njihova bezosjećajnost za djecu – plodove njihovog vlastitog života – ima svoje duboke korijene koji sežu u više generacija unatrag, a odrasli djecu doduše vole, ali tu istu djecu nesvjesno ipak ne priznaju, pa im zbog toga nehotično nanose bol“ (Seitz i Wallwachs, 1997 str.40).

5.2.2 Osposobljavanje osjetila i kretanje

Kako bi djeca na pravi način doživjela svijet oko sebe veoma je važno da ga upoznaju sa svim svojim osjetilima. Stvari koje ih okružuju djeca imaju potrebu vidjeti, opipati, pomirisati, kušati. Spajanjem svih osjetila djeca dobivaju priliku za istraživanjem i shvaćanjem okoline u kojoj se nalaze.

Maria Montessori povezala je razvoj osjetila i kretanje u jednu cjelinu. Za nju, kretanje je jedna od važnijih aktivnosti u djetetovu razvoju. Njime dijete ne razvija samo svoju motoriku, nego se razvija i intelektualno. Kada se spoje kretanje i razvoj svih osjetila dobije se smisljena cjelina, koja je preduvjet za zdrav, psihički, duhovni, društveni i tjelesni razvoj djeteta (Seitz i Hallwach, 1977).

Zbog toga je u Montessori pedagogiji, prema Seitzu i Hallwachs (1977), djeci omogućeno da se stalno i slobodno kreću po prostoru, te sami odabiru mjesta za aktivnosti i igre.

5.2.3 Polarizacija pažnje

U Montessori pedagogiji velika se pažnja posvećuje razvijanju pažnje i koncentracije kod djece. Smatra se da i jako mala djeca mogu imati određenu količinu koncentracije, a to dolazi do izražaja u situacijama kada dijete samo bira aktivnost kojom će se baviti.

Odgojitelj ne smije ometati dječju pažnju ako primijeti da je dijete fokusirano na određenu stvar ili aktivnost, već treba poticati djecu na zadržavanje na jednoj aktivnosti (Seitz i Hallwachs, 1997).

5.2.4 Slobodan izbor

Jedna od glavnih vodilja Montessori pedagogije je sloboda izbora. Djeca imaju slobodu izbora aktivnosti i materijala unutar dijela dana predviđenog za rad s materijalima.

Sloboda izbora ne podrazumijeva da djeca smiju raditi što hoće, nego da sami biraju sredstva i materijale koji će im pomoći u ispunjavanju zadataka.

5.3. Montessori prostor

Maria Montessori često je naglašavala da je, za cjelovit odgoj djeteta, ključno okruženje koje treba biti pripremljeno tako da u djeci pobuđuje znatiželju i želju za istraživanjem.

“Pripremljena okolina je okolina koja je primjerena potrebama djeteta i nudi sve što djetetu treba za tjelesnu, duhovnu i duševnu prilagodbu.” (Philipps, 1999 str. 57.)

Prilikom planiranja prostora u vrtićima, Mariji Montessori pomogli su arhitekti, umjetnici i psiholozi s kojima je surađivala. Pomagali su joj prilikom odabira odgovarajuće visine i veličine prostorija, te odabirom adekvatnih ukrasa. Prostor je trebao biti vedrih,

svijetlih boja, opremljen jednostavnim predmetima koji neće ometati djetetovu pažnju (Montessori, 2003).

Prostor vrtića treba biti što sličniji izgledu dječjeg doma, s više soba i vrtom. Mora imati dovoljno prostora u kojem se djeca mogu nesmetano kretati (Stevanović, 2003).

Prostor Montessori vrtića treba biti čist i uredan. Zidovi se ukrašavaju stvarnim slikama prirode, životinja, slikama iz života djece ili umjetničkim slikama. U prostor se unose biljke, pa čak i životinje, o kojima onda, odgojitelji i djeca zajedno vode brigu (Philipps, 1999).

Djeca svoje slobodne aktivnosti vole izvoditi na podu, stoga je bitno osigurati im rad na malim podlošcima na podu sobe (Stevanović, 2003).

U sobi se nalaze posebno izrađeni Montessori didaktički materijali.

„Materijal je dio pripremljene okoline i ima svoje određeno mjesto u prostoru, odnosno u otvorenim ormarima, vidljiv je, dostupan za rad, čist i uredan. S tim materijalom djeca mogu spoznati odnose i veze koje vladaju u svijetu, a s konkretnim radom i sam svijet" (Seitz i Hallawchs, 1977; prema Valjan Vukić 2012).

Uloga odgojitelja je veoma važna, jer on stvara okruženje u kojem djeca borave većinu svoga vremena. Bitno je da odgojitelj uvažava djetetovu individualnost i njegove individualne potrebe te mu, u skladu s time, nudi materijale za istraživanje.

Okolina nudi snagu i daje sredstva nužna za razvoj aktivnosti koja proizlazi iz bića, dio te okoline je i odrasla osoba, ona se treba prilagoditi potrebama djeteta, ali tako da mu ne predstavlja prepreku i da ga ne zamjenjuje u raznim djelatnostima koje dijete treba obaviti samo da bi dostiglo stanje zrelosti (Valjan Vukić, 2012).

5.3.1. Karakteristike pripremljene okoline

U Tablici 1. prikazane su i kratko objašnjene karakteristike pripremljene okoline u Montessori vrtićima.

Tablica 1.

Karakteristike pripremljene okoline

PROPORCIONALNA I PO MJERI DJETETA	Predmeti koji se nalaze u okolini trebaju biti prilagođeni djetetu, kako bi ono što lakše manipuliralo njima.
JEDNOSTAVNA I OGRANIČENE	Prostor treba biti što jednostavnije koncipiran kako ne bi zbunjivao dijete prilikom odabira i izvođenja aktivnosti.
PRIVLAČNA I IZAZOVNA	Okolina koja je privlačna djetetu „zove“ dijete da boravi u njoj.
ČISTA I UREDNA	Važno je da djeca znaju da iako sama biraju aktivnosti, to ne znači da mogu raditi što hoće. Djeci je važno da imaju osjećaj za red, stoga su predmeti u prostoru tako pozicionirani, te ih djeca nakon aktivnosti tamo i vraćaju.
SIGURNA I ZAŠTITNIČKA	Okolina mora biti sigurna za nesmetano kretanje djece kroz nju, bez potencijalnih opasnih situacija.

Napomena. Tablica – autorski rad.

5.4. Montessori materijali

„Montessori pribor je poseban didaktički pribor koji je na temelju svojih opažanja djece i iskustva u radu s djecom te proučavajući radove Itarda i Seguina razvila M. Montessori.“ (Philipps, 1999 str. 62)

Association Montessori Internationale (AMI) organizacija je koja na globalnoj razini povezuje učitelje i odgojitelje koji rade po principima Marije Montessori. Također, oni propisuju pravila kojih se moraju pridržavati svi proizvođači Montessori materijala (Philipps, 1999).

U Montessori pedagoškoj koncepciji didaktički materijali smatraju se indirektnim odgojiteljem djece (Bašić, 2011). Sama Maria Montessori nazvala ga je „*ključem koji otvara vrata svijeta*“ jer pomoću toga materijala djeca samostalno uče i otkrivaju svijet oko sebe.

Prilikom izrađivanja materijala Maria Montessori vodila se mišlju kako manipuliranje materijala kod djece mora izazvati osjećaj zanesenosti (Rajić, 2011). Pojava kada je djeci pažnja potpuno usmjerena prema nečemu, u ovom slučaju predmetu, naziva se Montessori fenomenom. Na kraju, samo onaj materijal koji je uspio potpuno zadržati pažnju djeteta, Marija Montessori zadržala je kao Montessori didaktički materijal.

U skupini svaki materijal ima točno određeno mjesto gdje se nalazi. Nakon aktivnosti s nekim materijalom djeca ga vraćaju na njegovo mjesto, zajedno sa svim dijelovima, pospremljeno onako kako je bilo prije početka aktivnosti, tj. materijal vraćaju u njegovo prvobitno stanje kako bi se sljedeće dijete moglo njime koristiti. Djeca imaju mogućnost izbora hoće li se materijalima baviti samostalno ili u grupama. U skupini postoji samo jedan primjerak svakog materijala određene vježbe, time se djecu potiče na komuniciranje, traženje drugog rješenja, čekanje na svoj red ili traženje novog interesa dok se materijal ne oslobodi (Philipps, 1999). Također, Montessori materijal ima svoju odgojnu vrijednost koja se očituje u vježbanju strpljivosti, čekanja i međusobnog poštovanja (Jagrović, 2007).

Sustav Montessori materijal koncipiran je tako da se nastavlja jedan na drugi. Takva povezanost materijala djeci pruža sigurnost prilikom rukovanja (Seitz i Hallwach, 1996).

5.4.1. Četiri kriterija Montessori materijala

U Tablici 2. prikazana su, prema Philipps (1999), četiri kriterija koja materijal mora zadovoljiti da bi postao Montessori materijal.

Tablica 2.

Četiri kriterija Montessori materijala

DOSTUPNOST MATERIJALA DJECI	Materijal u prostoru mora biti izložen kako bi bio vidljiv i djeci na dohvat ruke, kako bi ona mogla služiti se njime bez odrasle osobe.
POTICANJE AKTIVNE DJETETOVE DJELATNOSTI	Materijal treba poticati djecu da se koristi i manipulira njima, koristeći pritom sva svoja osjetila, ruke i misli.
PRIMJERENOST POTREBAMA I SPOSOBNOSTIMA DJETETA	Materijal treba pratiti razvoj djeteta, što znači kako vježbe trebaju ići od lakših prema težima.
MOGUĆNOST UOČAVANJA POGREŠKE U RADU	Materijal treba imati mogućnost da dijete uoči pogrešku koju ju učinilo i da samo sebe ispravi.

Napomena. Tablica – autorski rad.

5.4.2. Vrste i primjena Montessori materijala

1. Materijali za provođenje vježbi za praktični život

Prilikom odgoja djeteta bitno je pružiti mu priliku da samostalno izvršava zadatke, te da ima neke obaveze koje mora odraditi. Materijali koji služe za vježbe za praktični život trebaju biti veličinom i oblikom prilagođene djeci (male metle, zdjele...). Postoje i posebno izrađeni okviri pomoću kojih djeca vježbaju određene stvari, a zadatci se odnose na tri područja:

- Briga za samoga sebe (Slika 1., Slika 2., Slika 3.)
- Briga za okolinu (brisanje poda)
- Vježbe povezane sa životom u zajednici (pozdravljanje)

„Analiza pokreta“ pojam je koji je Maria Montessori koristila za složenije radnje koje se sastoje od više elemenata koji slijede jedan drugoga, ali je svaki ujedno i cjelina za sebe. Odgojitelj treba paziti na ono što djeca čine te im to osvješćivati. (Seitz i Hallwachs, 1996).

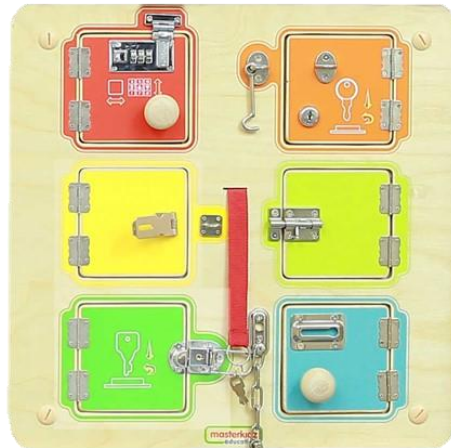
Slika 1.

Interaktivna zidna ploča - Kopčanje

Slika 2.

Interaktivna zidna ploča - Zaključavanje

Slika 3.

Interaktivna zidna ploča - Vezanje

Napomena. Slike 1., 2. 3. preuzete sa stranice Ida Didacta (<http://www.idadidacta.hr/>); 27.7.2022.

2. Osjetilni materijali

Osjetilni materijali imaju meditativni učinak zbog svoje jednostavnosti, a djeca ponavljanjem vježbi stvaraju koncentraciju i mir. Odgojitelj treba djeci ponuditi širok izbor osjetilnih materijala, kako bi djeca mogla izabrati koji žele koristiti.

Materijali su osmišljeni tako da se odnose samo na jedno osjetilo čime se postiže potpuna koncentracija djeteta. Vježbe za praktični život predvježba su za rad s osjetilnim materijalima, dok su osjetilni materijali predvježba za rad s materijalima za matematiku (Philipps, 1999).

Slika 4.

Ploča s taktilnim oblicima

Slika 5.

Zvučne kocke

Napomena. Slike 4. i 5.
preuzete sa stranice Ida
Didacta
(<http://www.idadidacta.hr/>)
; 27.7.2022.

3. Materijal za matematiku

Djeca već u predškolskoj dobi počinju pokazivati interes za brojke. Svijet brojki za djecu je poprilično kompliciran, te im Montessori materijal za matematiku pomaže u svladavanju prepreka na koje nailaze. Prilikom učenja s Montessori materijalom za matematiku djeca manipuliraju njime, istražuju te na taj način savladavaju postavljene zadatke (Seitz i Hallwach, 1996).

Važno je da djeca u ranoj dobi steknu iskustvo u rješavanju problemskih situacija na konkretnim primjerima, kako bi kasnije tokom života lakše razumijevali apstraktne pojmove (Perić, 2009).

Slika 6.

Kuglice

Slika 7.

Elementi

Napomena. Slike 6. i 7. preuzete sa

Nebula/Montessori asocijacija; 27.7.2022.

4. Materijali za razvoj govora i jezika

Razvoj govora kod djece započinje odmah nakon njihova rođenja, prvim krikom i plačem.

Djeca vrtićke dobi teže ka učenju i upijanju novih riječi i izraza, te se vesele kada prošire svoj vokabular. Preko materijala za razvoj govora i jezika djeca proširuju svoj rječnik, usvajaju nove riječi na materinskom jeziku ili uče strani jezik (Seitz i Hallwach. 1996).

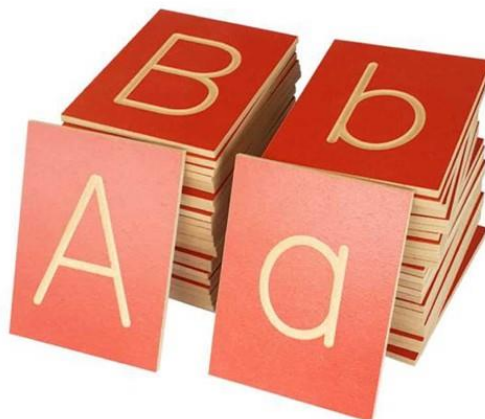
Slika 8.

Vježbe pretpisanja

Slika 9.

Drvena slova

Napomena. Slike 8. i 9. preuzete sa
stranice Ida Didacta (<http://www.idadidacta.hr/>);
27.7.2022.

5. Materijal za kozmički odgoj

Zamisao Marije Montessori je da se pomoću izrađenih materijala djeci omogućuje interdisciplinarni način učenja i otkrivanja svijeta i odnosa u zemljopisu, kemiji, biologiji, fizici, povijesti itd. (Seitz i Hallwach 1996).. Također, oni potiču djecu da uspostave kontakt sa svijetom koji ih okružuje (Valjan Vukić, 2012).

Materijali su izrađeni trodimenzionalno, tako da se područje zemlje i oceana može opipati.

Slika 10.

Kruženje vode u prirodi

Slika 11.

Razvoj biljke

Napomena. Slike 10. i 11. preuzete
sa stranice Ida Didacta

(<http://www.idadidacta.hr/>);

27.7.2022.

6. REGGIO PEDAGOGIJA

6.1. Loris Malaguzzi

Začetnikom Reggio pedagogije smatra se Loris Malaguzzi. 23. siječnja 1920. rodio se u gradiću Correggiu u pokrajini Reggio Emilia. Studirao je na Sveučilištu u Urbinu gdje je i diplomirao pedagogiju. U Rimu je studirao psihologiju, a inspiracija su mu bili Piaget, Vygotsky i Bruner (Thornton i Brunton, 2010).

Za vrijeme rata, tijekom boravka u pokrajini Reggio Emilia, radio je u osnovnim i srednjim školama kao učitelj. Nekoliko dana nakon završetka rata saznao je kako je nekolicina žena odlučila izgraditi školu u kojoj će podučavati mlađe generacije, a naglasak se stavljao na netoleranciju nepravde i nejednakosti. Ostao je impresioniran idejom, te je odlučio sudjelovati. Malo po malo, škola se razvijala zahvaljujući svim sudionicima, a u sljedećih petnaestak godina pristup Reggio Emilia počeo se razvijati otvaranjem novih škola. Prvog dana kada je odlučio sudjelovati u projektu nekolicine žena obećao je majkama djece da će „on učiti u hodu, a da će djeca naučiti sve ono što i on nauči radeći s njima“ ([Who is Loris Malaguzzi? - The Compass School](https://www.thecompassschool.com/blog/who-is-loris-malaguzzi/), <https://www.thecompassschool.com/blog/who-is-loris-malaguzzi/> (29.8.2022.).

„Pod vodstvom Loris Malaguzzija osoblje predškolskih ustanova u Reggiu upoznavalo se s nizom primjera dobre prakse iz svih dijelova svijeta te proučavalo njihove temelje. Razvijajući pristup Reggio, velik utjecaj na njegove utemeljitelje nalazimo u idejama Marije Montessori i Jean Piagetovim teorijama o razvoju mišljenja i jezika. Isto tako, velik interes za teoriju Lava Vygotskog o povezanosti socijalnih interakcija i kognitivnog razvoja doveo je do najvažnijeg konstrukta pristupa Reggio suradničkog učenja. Utjecaje također nalazimo u širokom rasponu umjetnika, znanstvenika, pisaca, pjesnika i mislilaca po kojima su neke od predškolskih ustanova u Reggiu dobila imena“ (Thornton i Brunton 2010. str. 9).

6.2. Osnove Reggio pedagogije

Reggio pedagoška koncepcija temelji se na učenju:

- Jeana Piageta
- Lava Vygotskog
- Johna Deweya

Još se naziva i „Pedagogija istraživanja“ ili „Pedagogija ruku“. U Reggio pedagogiji dijete se smatra inteligentnim bićem koje je socijalno razvijeno i znatiželjno odmah od rođenja. Poštuje se pravo djeteta na razumijevanje i razvijanje svojih potencijala, pravo na povjerenje u odraslu osobu te povjerenje odraslih prema djetetu (Slunjski, 2001).

„Reggio koncepcija predstavlja otvorenu teoriju koja se stvara i razvija kroz praksu i koja se stalno isprobava u praksi, koju se može učiniti vidljivom, koju se može interpretirati i o kojoj se može (i treba) diskutirati, i kroz koju se treba kontinuirano razvijati“ (Slunjski, 2001. str.46).

Osnovna načela prema kojima se izvodi Reggio pedagogija su:

- Slika o djetetu kao kompetentnoj osobi,
 - Kvalitetni odnosi i interakcije unutar svih dijelova sustava,
 - Vrijednost uloge materijala,
 - Shvaćanje prostora kao „trećeg odgojitelja“,
 - Shvaćanje djece i odgojitelja kao partnera u učenju,
 - odstupanje od „propisanog“ kurikulumu u korist omogućavanja i podržavanja procesa učenja,
 - vrijednost dokumentiranja odgojno – obrazovnog procesa,
 - simbolični jezici djeteta
- (Slunjski, 2012).

6.3. Prostorno – materijalno okruženje u Reggio vrtićima

Prilikom uređenja prostora u Reggio vrtićima odgojitelji se trebaju voditi dvjema glavnim idejama, a to su sudjelovanje i zajedništvo (Nenadić – Bilan, 2014). Prostor vrtića, sobe dnevnog boravka uređene su tako da potiču upoznavanje, susrete djece, stvaranje prijateljstava, međusobnu komunikaciju i druženje u manjim ili većim skupinama (Slunjski, 2012). Prostor je organiziran tako da nema zasebnih soba nego se sastoji od niza povezanih mjesta koja su otvorena prema središnjem trgu, a djeca se slobodno kreću po cjelokupnom prostoru.

Prema Gandiniju (1977) prostor koji nas okružuje uvelike utječe na to kako se osjećamo, kako razmišljamo i kako se ponašamo, te samim time utječe i na kvalitetu našega života. Stoga, sve što radimo, prostorno okruženje nam može olakšati ili otežati.

Djeca većinu svoga dana provode u vrtiću, u sobi dnevnog boravka, stoga je važno da ista bude prilagođena njima, njihovim željama, potrebama i interesima. Bitno je stvoriti okruženje u kojem će se djeca osjećati ugodno, a to pridonosi i cjelokupnom procesu odgoja i učenja (Nenadić – Bilan, 2014).

Prostor se smatra sustavom koji živi i mijenja se paralelno s odrastanjem djece stoga im je dozvoljeno da pomiču i premještaju namještaj, te si njime stvaraju nova mjesta za igru i aktivnosti. Zbog toga, niti jedan prostor Reggio vrtića na kraju pedagoške godine ne izgleda jednako kao na početku (Valentine, 2006).

Mnogo pažnje posvećuje se i izboru boja, namještaja i ukrasa koji se unose u prostor. U njemu prevladavaju svijetle, nježne boje, te se omogućuje ulazak puno prirodnog svjetla tijekom dana. Boju u prostor unosi namještaj, ali i samo dijete svojom odjećom, ukrasima, predmetima i radovima.

Važan element u prostoru su ogledala. Ona se postavljaju na različita mjesta, u različitim oblicima. Bitna su jer pomažu djeci da promatrajući se u njima razumiju sebe u odnosu na okruženje u kojem se nalaze (Nenadić – Bilan, 2014).

Središnji dio prostora naziva se atelijer, i upravo je on taj koji se smatra *trećim odgojiteljem*. Uređen je istovremeno kao laboratorij, radionica i studio te je opremljen za dječje kreativno istraživanje i izražavanje na „sto jezika“ (Nenadić – Bilan, 2014).

Materijali i poticaji koji se koriste smješteni su u prozirnim kutijama, na razini očiju djece, kako bi ih ona mogla vidjeti i samostalno odabrati čime se žele baviti. Posebno mjesto zauzimaju neoblikovani i prirodni materijali, koji omogućuju djeci da se izraze na način koji žele (Nenadić – Bilan, 2014).

Slunjski (2001) navodi kako materijali trebaju biti takvi da djeca mogu istraživati sva svojstva toga materijala, te eksperimentirati njime.

Rad na projektima dio su svakodnevice u Reggio vrtićima. Odgojitelji su partneri djeci u učenju i istraživanju, a njihova uloga je da primjećuju interese i zanimanja djece, te iz toga dobivaju ideje za projekte. Prilikom rada na projektu djeca dobivaju bolju percepciju o svijetu oko njih, te im to pomaže prilikom stvaranja novi iskustava. Donoseći bitne odluke tijekom projekta, djeci se povećava samopouzdanje, te dobivaju želju za daljnjim istraživanjem (Edwards i sur., 1998).

Slika 12.

Prikaz uređenja Reggio vrtića

Napomena.

Slika 12. prikazuje Katholischer Reggio-Kindergarten

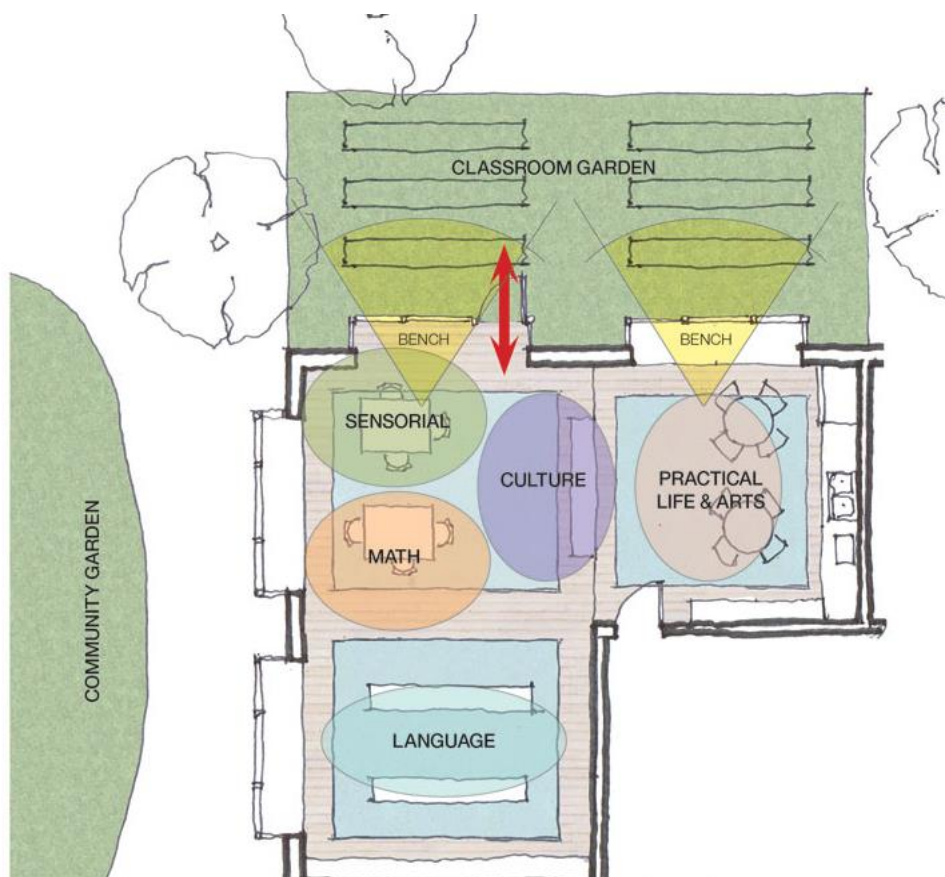
preuzeto <https://reggiokindergarten.de/team/> 7.9.2022.

7. USPOREDBA PRISTUPA PROSTORU I MATERIJALIMA U MONTESSORI I REGGIO PEDAGOŠKIM KONCEPCIJAMA

Montessori i Reggio pedagoške koncepcije alternativni su pedagoški pristupi prisutni u Hrvatskoj. Obje koncepcije u središtu svojih filozofija imaju dijete. Smatraju ga aktivnim sudionikom i nosiocem vlastitog učenja i razvoja. Također oba pedagoška pristupa daju važnu ulogu prostorno – materijalnom okruženju kao bitnom čimbeniku u radu s djecom. No usprkos sličnostima, ovi pedagoški pristupi imaju i značajne razlike.

Slika 13.

Prostorno uređenje Montessori sobe dnevnog boravka

Napomena.

Slika preuzeta sa <https://blog.mybrightwheel.com/top-daycare-floor-plans> 7.9.2022 .

Slika 13. prikazuje prostorno uređenje Montessori sobe dnevnog boravka. Organizirana je po različitim područjima učenja zadanim rasporedom u pravcu kazaljki na satu, pa tako ima kutak za razvoj jezika i govora, za matematiku, za senzomotoriku... Cilj takve organizacije prostora je stvoriti jasan i organiziran prostor u kojem će djeca znati gdje se što nalazi. Prostor se može odvojiti policama u kojima će se nalaziti različiti materijali, stolovima, stolicama ili tepihom. Prilikom kreiranja centara aktivnosti vodi se računa o različitim stvarima, te su tako centri u kojima se izvode mirnije aktivnosti za koje je potrebna koncentracija odvojeni od onih bučnih ili istraživački centar, za koji je često potrebna voda, smješten je bliže kupaonici.

Zidovi u sobama Montessori vrtića nježnih su, neutralnih tonova, te nemaju previše ukrasa na sebi. Time se želi postići da djeca budu fokusirana na aktivnosti kojima se bave, te da im bespotrebni ukrasi ne odvlače pažnju. Sve ono što se nalazi na zidovima ima za cilj poticanje djece na aktivnosti, te se stoga nalazi u visini njihovih očiju. U prostoriji ima puno biljaka, a ponekad i neka malena životinjica, a razlog tome je poticanje djece na brigu za živa bića oko sebe. Montessori sobe obično imaju u vanjskom prostoru i svoj mali povrtnjak i cvjetnjak o kojemu brinu djeca i odgojitelji, a u pripremu vrta često se uključuju i roditelji.

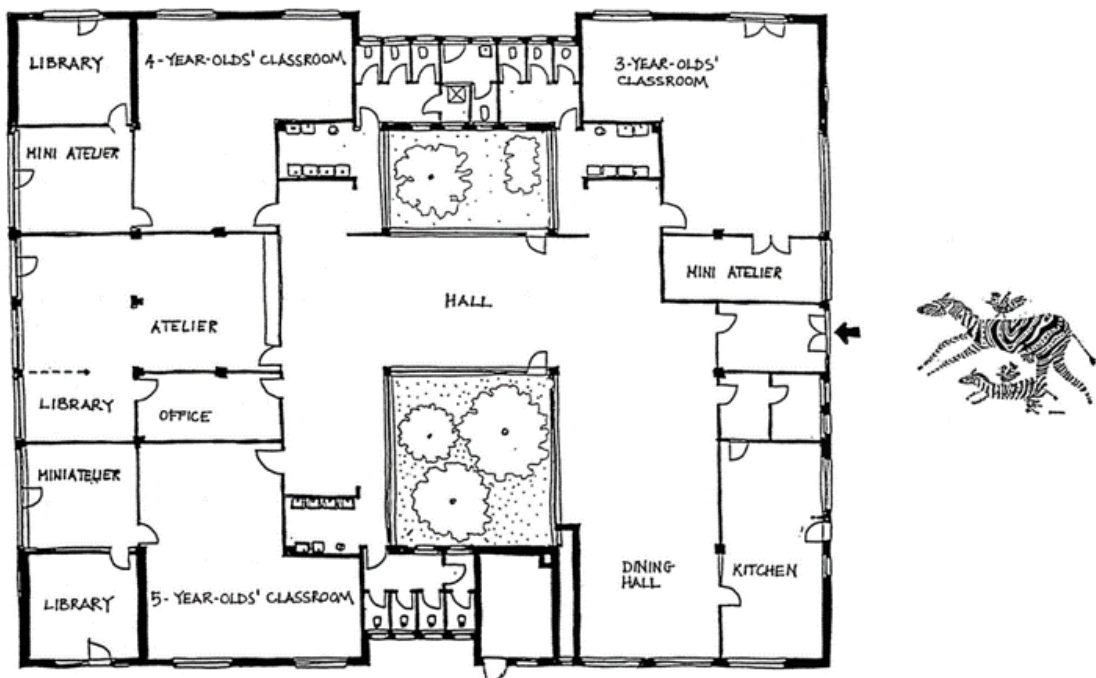
Na sredini prostorije nalazi se tepih ili je na podu nacrtana elipsa. To je i mjesto gdje se djeca okupljaju „u krugu“ i razgovaraju sa odgojiteljem. Tu djeca mogu izvoditi i samostalne aktivnosti na podu. U grupama postoji i stalak u kojem stoje mali tepisi za individualne aktivnosti.

Montessori didaktički materijali koji se nalaze u prostoru primjereni su dobi djece. Također, moraju biti logički raspoređeni kako ne bi izazivali zbunjenosti (npr. glazbeni instrument u likovnom centru). „Aktivnosti djece mnogo su kvalitetnije ako su materijali u pojedinim centrima ponuđeni logički i svrsishodno, tako da je djetetu po samom ulasku jasno što u tom centru može raditi, čega se tamo može igrati.“ (Slunjski, 2008. str. 24).

U Montessori sobi postoji mnogo različitih materijala no od svega po jedan komad. Tako se djeca uče strpljenju jer moraju pričekati da dođu na red kako bi se bavili materijalom koji ih interesira.

Slika 14.

Prostorno uređenje Reggio sobe dnevnog boravka

Napomena.

Slika

preuzeta

sa

https://www.researchgate.net/publication/261982212_Amiable_Space_in_the_Schools_of_Reggio_Emia_An_Interview_with_Lella_Gandini 7.9.2022.

Glavna karakteristika Reggio uređenja prostora je poticanje djece na susrete, komunikaciju, istraživanje te stvaranje prijateljstava. Cijeli prostor povezan je u jednu cjelinu te nema posebnih soba, nego je svaka od njih otvorena prema glavnom trgu. Djeci je

omogućeno da se slobodno kreću, istražuju te si pronalaze mjesta za igru i aktivnosti. Prostor je organiziran po centrima interesa, ali je djeci dozvoljeno da prenamijene prostor ukoliko je to potrebno za neku aktivnost.

Zidovi su svjetlijih boja, a prozori veliki te se u prostor pušta puno dnevne svjetlosti. Prostor je ukrašen zelenim biljkama i radovima djece, a na zidovima se često znaju naći razvojne mape djece i „zidovi koji govore“.

Također, jedna od bitnijih karakteristika Reggio prostora su zrcala. Ona se nalaze na različitim mjestima - iznad stolova, u centrima aktivnosti ili okomito s podovima. Njihovim korištenje djeci se omogućuje da vide sebe tijekom aktivnosti, te da se promatraju u odnosu na prostor koji ih okružuje.

Važno mjesto u prostoru zauzimaju i neoblikovani i prirodni materijali koji su spremljeni u prozirne kutije kako bi djeca znala gdje se što točno nalazi. Korištenje prirodnih materijala daje djeci različite mogućnosti za istraživanje i manipuliranje njima.

Slika 15.

Primjer materijala koji se koriste u Reggio vrtićima

Napomena.

Slika preuzeta sa <http://www.allencreek.org/nurturing-children-together-allen-creek-blog/2015/10/21/the-mystery-of-materials-a-reggio-workshop> 7.9.2022

8. ZAKLJUČAK

Od 1991. u Hrvatskoj je omogućen pluralizam pedagoških koncepcija. Tada se, osim po redovnom programu, u vrtićima počinje raditi prema koncepcijama Marije Montessori, Rudolfa Steinera, sestara Agazzi, Jurgena Zimmera i Lorisa Malaguzzija.

U ovom radu napravljen je pregled Montessori i Reggio pedagoških koncepcija.

Postoje vrtići koji rade po redovnom programu no nude i posebni program, u nekoliko grupa, u kojima se radi po alternativnom pedagoškom pristupu. S druge strane, postoje i vrtići koji rade samo po alternativnom pedagoškom pristupu. Takve vrtiće registrirali su privatni osnivači tj. ne radi se o gradskim nego o privatnim vrtićima.

Začetnica Montessori pedagogije, Maria Montessori, proučavala je djecu i njihovo ponašanje tijekom rada s njima, te time došla do novih spoznaja u odgoju i obrazovanju. Njena pedagogija temelji se na sloganu: „Pomozi mi da to učinim sam!“ prilikom čega se stavlja naglasak na samostalnost djece u aktivnostima. Najveća posebnost Montessori pedagogije su posebno izrađeni didaktički materijali koji su jedinstveni, univerzalni, te namijenjeni kao pomoć djeci pri savladavanju svakodnevnih situacija u kojima se nalaze. Oni su dio pripremljene okoline koja je prilagođena djeci, te ih potiče na istraživanje.

U Reggio pedagogiji najveća pažnja usmjerena je prema pripremi okruženja u kojem djeca borave. Ono mora biti takvo da potiče djecu na komunikaciju, stvaranje prijateljstava, istraživanje, kreativno izražavanje i sukonstrukciju znanja. Djeca se u njemu moraju osjećati ugodno i zadovoljno. Materijali koji se koriste najčešće su neoblikovani i prirodni materijali koji omogućuju djeci da se izraze na „sto načina“.

Karakteristika igre s prirodninama je da su takvi materijali otvoreni za različite dječje ideje i otvaraju bezgranične mogućnosti. Češer može biti auto, mobitel, raketa, poklon ili vaza u koju se može staviti cvijet, može biti sve što dječja mašta poželi. Na taj način, dajući djeci alate (svjetiljke, povećala, čekić i čavlice, hvataljke, pincete, prizme) te neoblikovani materijal koji može biti prirodnina ili neki drugi neoblikovani materijal- djeci dajemo nemjerljive mogućnosti.

Razlika između ovih dviju pedagoških koncepcija vidi se u prostornom uređenju sobe. U Montessori programu soba je striktno raspoređena po područjima razvoja (praktični život, spoznaja, osjetila, jezik...) ., te su i Montessori didaktički materijali logički raspoređeni u njima. U Reggio programu iako su organizirani centri aktivnosti, oni nisu toliko striktno raspoređeni nego djeca imaju mogućnost prenamijene prostora onako kako im u nekom trenutku više odgovara. U Reggio pedagogiji pretežno se koriste prirodni i neoblikovani materijali s kojima djeca slobodno manipuliraju.

Sličnost se vidi u estetskom uređenju prostorije, gdje su u oba programa, zidovi svijetlih, nježnih boja, a prostor je ispunjena biljkama. Montessori pristup preferira da se na zidove sobe stave reprodukcije umjetničkih djela kako bi djeca razvila smisao za lijepo. Reggio, pak, preferira da se na zidovima nalaze dječji plakati, fotografije vezane uz dječje projekte i aktivnosti kako bi omogućile djeci prisjećanje i pomogle u osvještavanju njihovog učenja.

Montessori kao i Reggio pristup imaju znatnih kvaliteta. Poznavanje različitih pedagoških koncepcija otvara prostor odgojiteljima da koriste ideje, materijale i segmente iz njih kako bi mogli unaprijediti kvalitetu odgojno-obrazovnog rada u skupini u kojoj rade individualizirajući pristup po potrebama svakog djeteta.

9. LITERATURA

1. Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marie Montessori. *Pedagogijska istraživanja* 8 (2), str. 205. – 216.
2. Edwards, C i sur. (1998). *The hundred Languages of Children : The Reggio Emilia Approach Advanced Reflections*. London: Ablex Publishing.
3. Gandini, L. (1997). Educational and Caring Space. *The Hunderd Languages of Children – The Reggio Emilia Approach Advanced reflections* str. 161 – 178. London. Ablex Publishing Corporation.
4. Hallwachs, U., Seitz, M. (1997). *Montessori ili Waldorf? : knjiga za roditelje, odgojitelje i pedagoge*. Zagreb. Educa
5. Hansen, K. A., Kaufmann, R.K. i Burke Walsh, K. (2004.). *Kurikulum za vrtiće*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
6. Katić, V. (2005). Humanističko – razvojna koncepcija obrazovanja odgojitelja. *Dijete, vrtić, obitelj* 11 (41), str. 14. – 15.
7. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: Didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb, Tipex.
8. Montessori, M. (2003). *Dijete – tajna djetinjstva*. Jastrebarsko: Naklada Slap
9. Nenadić-Bilan, D. (2014). Kreativnost u Reggio pedagogiji. *Dijete i estetski izričaj* str. 27. – 37. Zadar: Sveučilište u Zadru.
10. Petrović-Sočo, B. (2013). Razvoj modela kurikuluma ranoga odgoja i obrazovanja. *Dijete, vrtić, obitelj* 19 (71). str. 10. – 13.
11. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život-odgoj odgovornosti i neovisnost*. Zagreb, Naklada Slap.
12. Rajić, V. (2011). Razvojne faze djeteta i obrazovna postignuća u Montessori pedagogiji. *Pedagogija Marije Montessori – poticaj za razvoj pedagoškog pluralizma*. Split: Dječji vrtić Montessori dječja kuća. Udruga Montessori pedagogije. Školski vjesnik 61 (1), 2.
13. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum – rad djece na projektima*. Zagreb. Mali profesor.
14. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić zajednica koja uči.*, Zagreb. Spektar Media, str. 24.

15. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb. Profil.
16. Steiner, R. (1990). *Odgoj djeteta sa stanovišta duhovne znanosti*. Zagreb: Društvo prijatelja Waldorske pedagogije
17. Stevanović, M. (2003). *Predškolska pedagogija*. Rijeka, Andromeda.
18. Thornton, L., Brunton, P. (2010). *Bringing the Reggio Approach to your Early Years Practice*. New York; London: Routledge.
19. Valjan Vukić, V. (2012). *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi*. Sveučilište u Zadru: Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
20. Valentine, M. (2006). *The Reggio Emilia Approach to Early Years Education*. Learning and Teaching Scotland, Dundee.
21. Zrilić, S. (2014). Dječje umjetničko (su) djelovanje u Agazzi vrtiću. *Dijete i estetski izričaj* (str. 19-27). Zadar: Sveučilište u Zadru

INTERNET IZVORI

1. Dječji vrtić Zraka sunca. Preuzeto 21.7.2022.
<https://www.zraka-sunca.hr/index.php/hr/metode-rada.html>
2. Handal, A. (2016). Maria Montessori – Formiranje čovjeka. Preuzeto 22.7.2022.
<https://nova-akropola.com/covjek-i-svijet/volonterstvo/maria-montessori-formiranje-covjeka/>
3. Hrvatski sabor (2008). *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe Republike Hrvatske*. Preuzeto 15.7.2022.
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html
4. Jagrović, N. (2007). *Sličnosti i razlike pedagoških modela Marije Montessori, Rudolfa Steinera i Célestina Freineta*. Školski vjesnik, 56 (1. - 2.), str. 65. – 77. Preuzeto 30.7.2022. <https://hrcak.srce.hr/82653>
5. Ministarstvo prosvjete i kulture (1991). *Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece*. Preuzeto 15.7.2022.
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Dokumenti-ZakonskiPodzakonski-Akti/Predskolski/Programsko%20usmjerenje%20odgoja%20i%20obrazovanja%20pred%C5%A1kolske%20djece%20-%20Glasnik%20Ministarstva%20kulture%20i%20prosvjete%20RH%207-8-1991.pdf>

6. Perić, A. (2009). *Montessori iz prve ruke. Matematika i škola*, 11(55), str. 12. – 20.
Preuzeto 1.8.2022. <http://mis.element.hr/fajli/910/51-04.pdf>
7. The Compass school (2017). *Who is Loris Malaguzzi?*
Preuzeto 29.8.2022. <https://www.thecompasschool.com/blog/who-is-loris-malaguzzi/>

FOTOGRAFIJE

1. Amiable Space in the Schools of Reggio Emilia: An Interview with Lella Gandini
Preuzeto sa
https://www.researchgate.net/publication/261982212_Amiable_Space_in_the_Schools_of_Reggio_Emia_An_Interview_with_Lella_Gandini 7.9.2022.
2. Ida Didacta. Preuzeto 27.7.2022. <http://www.idadidacta.hr/>
3. Katholischer Reggio-Kindergarten <https://reggiokindergarten.de/team/> Preuzeto 7.9.2022.
4. Nebula/Montessori asocijacija. Preuzeto 27. 7. 2022.
<http://www.nebulamontessori.hr/onama.html>
The Mystery of Materials: A Reggio Workshop. Preuzeto sa
<http://www.allencreek.org/nurturing-children-together-allen-creek-blog/2015/10/21/the-mystery-of-materials-a-reggio-workshop> 7.9.2022.
5. Top Daycare Floor Plans and Designs. Preuzeto sa
<https://blog.mybrightwheel.com/top-daycare-floor-plans> 7.9.2022.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Nikolina Jezerčić, vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam samostalno napisala svoj završni rad pod naslovom: Usporedba pristupa prostoru i materijalima u Montessori i Reggio pedagoškoj koncepciji, koristeći se pritom navedenom literaturom.

POTPIS:
